

şir, kıta, beyit ve mısralara yer verilmiştir.

Bütün bu özelliklerine rağmen Selânikî tarihi uzun süre ilgi çekmemiştir. Yapılan incelemelerden anlaşıldığına göre tarihleri eserin içine aldığı dönemi kısmen veya tamamen ihtiva eden XVII. yüzyıl tarihçilerinden Peçevî İbrâhim, Hasan Beyzâde, Kâtib Çelebi, Naîmâ Selânikî'den bahsetmemiştir. Ancak Solakzâde, Selânikî'den bazı konuları kaynak zikretmeden kitabına aktarmıştır (*Târih*, s. 568, 580). Eserin Türkiye'de ve Avrupa kütüphanelerinde yirmi beşten fazla nüshası bulunmaktadır olup bunların on dokuzu İstanbul kütüphanelerindedir (*Selânikî Tarihi*, haz. Mehmet İpşirli, s. XXIV-XXIX). Kitabın baştan üçte biri (971-1001/1563-1593) İstanbul'da yayımlanmış (1281; aynı baskının faksimile ikinci basımı: Freiburg 1970), olayların çok ayrıntılı verildiği son sekiz yıllık kısmı *Târih-i Naîmâ*'da bulunduğu için yayımına gerek görülmediği bu neşrin sonunda ifade edilmiştir. Eserin tenkitli metni Mehmet İpşirli tarafından hazırlanmıştır (I-II, İstanbul 1989; Ankara 1999).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, A.RSK, nr. 1473, s. 161; Ahmed Refik [Altınay], *Âlimler ve Sanatkârlar*, İstanbul 1924, s. 34-58; Babinger, *GOW*, s. 136-137; G. Elezovic, "Selânikli Mustafa Efendiya i Njegova Istorija", *Glas*, CXCI, Beograd 1949, s. 73-103; Mehmet İpşirli, "Mustafa Selaniki and His History", *TED*, IX (1978), s. 416-472; T. H [Bekir Kütükoğlu], "Selânikî", *İA*, X, 349-351; Bekir Kütükoğlu, "Selânikî", *EP* (İng.), IX, 126-127.

MEHMET İPŞİRLİ

SELÂSET

(سلاست)

Belâgatta ifadenin pürüzsüz ve akıcı olmasını ifade eden terim.

Sözlükte "yumuşaklık, kolaylık" anlamındaki selâset kelimesi Türkçe'de "sözlü yahut yazılı ifadenin açıklığı ve akıcılığı" mânâsında bir terim olarak kullanılmıştır. Bu tarz ifadeye selfs denir. Klasik belâgat kitaplarının pek azında yer alan selâset teriminin fesahatin bir alt bölümü olarak telakkî edildiği ve fesahatin şartlarıyla selâsetin şartlarının iç içe girdiği anlaşılmaktadır. Ankaravî'ye göre nazım veya nesrin güzel olması için gerekli olan selâset sözün kolaylıkla akmasıdır ki bunu peş peşe söylenmesi, dile zorluk veren harflerin (sesler) arka arkaya gelmemesi ve nefesin akışının engellenmemesi sağlar. Ahmed Cevdet Paşa fesahati ihlâl eden tenâfûr-i kelâ-

mın selâseti de bozduğunu söyler. Bir fesahat terimi olan tenâfûr-i kelâm, "aynı veya mahreçleri birbirine yakın seslerin bir kelimedede yahut birbirini takip eden kelimelerde arka arkaya gelerek telaffuzu zorlaştırması" demektir.

Recâizâde Mahmud Ekrem, klasik belâgatla zatoriği yeni bir anlayışla terkip ettiği *Ta'lim-i Edebiyyât*'ın üslûpla ilgili bölümünde konuyu ele almıştır: Fesahatin şartları arasında tenâfûrün bulunmamasını da zikrettikten sonra "Âheng-i Selâset" başlığı altındaki uzunca bir bahiste selâseti "ibare içinde seslerin kulağa hoş gelecek şekilde tertibi" diye tarif etmiştir. Âheng-i taklidîyi de (aliterasyon) burada ele alan Recâizâde, yine bu konu çerçevesinde "Âheng-i Umûmî" başlığı altında ifade "tenâfûrden berî", dolayısıyla selâsetin gereği olan kelimelerin seçimi ve kullanılışındaki tertibi için kaçınılması gereken hususları şöyle açıklar: Birer heceli ve sesleri uyumsuz kelimeler; bir ibarede veya metinde aynı seslerin, aynı kelimelerin, aynı edat ve eklerin tekrarlanması; zincirleme tamlamalar; nazımda imâle ve zihaf- lar. Recâizâde ayrıca selâsetle tenâfûr ilişkisini bir umum-husus mantığı içinde ele alır. Selâsete uygun olan söz tenâfûrdan uzaktır, ancak tenâfûrdan uzak olan her söz selâsete uygun demek değildir. Ahmed Reşid (Rey) "ifadeyi teşkil eden cümle ve ibarelerin kolay, kesintisiz ve âhenk- tar olması" diye tarif ettiği selâseti fesahatin ruhu olan vuzuha yardımcı diye görür. Ona göre fesahati ihlâl eden rekâket selâseti de yok eder. *İstılâhât-ı Edebiyye*'de selâsete yer vermeyen Muallim Nâcî'nin lughatında selis için verdiği örnek Nef'î'nin, "Olmasa nazm-ı selisimde aceb mi ta'kid" mısraıdır. Ta'kide karşılık olarak kullanıldığı görülen bu mısraa göre selâset muğlak ve telaffuzu güç ifadenin zıddı şeklinde anlaşılmaktadır.

Birbirine yakın tarifleri olan selâsetin, dolayısıyla bir metnin selis olduğunun anlaşılması yine de yazarın veya okuyucunun zevkine bırakılmış görünmektedir. Cevdet Paşa bunu, "His ve zevk ile bilinir" diye ifade ederken Recâizâde Ekrem aynı konunun "hüsn-i te'lîf" bahsi için, "Mücerret hüsn-i tabiat ve zevk-i mûsîkî ile bilinecek şeydir" der. Ahmed Reşid ise bunun "nazariyat- la tahsili gayr-i kâbil ve mutlaka az çok hüsn-i tabiatla beraber meleke ve maharete muhtaç" olduğunu, bu sebeple selâsetin "tertib-i elfâzda üstatlık" kabul edildiğini söyler. Bu durum dikkate alındığında verilen örneklerin çoğunun selâseti değil selâsetin yokluğunu belirttiği görülmek-

tedir. Ahmed Cevdet Paşa, Fehîm'in, "Ale's- sabâh cihan halkı kâr-ı bâra gider / Belâ- keşân-ı mahabbet de kûy-i yâra gider" beytinin selis olduğunu söylerken "kûy-i yâra" ibaresinde "ye"li iki hece arka arkaya gelmeseydi daha selis olurdu der. Recâizâde Mahmud Ekrem de örnek verdiği, "Kılma red kır atı ver ya al bağla bir kula" beytindeki cinas sanatı bir tarafa birer heceden ibaret kelimelerin arka arkaya gelişinde uyumsuzluk olduğunu belirtir. Olumlu örneklere daha çok yer veren Ahmed Reşid ise Nâbî'nin hemen bütün divanının selis kabul edildiğini, Nef'î'de de selis şiirlerin çok olduğunu söylemektedir. Fazla yaygın olmamakla beraber Fars edebiyatında da selâset aynı anlamda kullanılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İsmâil Rusûhî Ankaravî, *Miftâhü'l-belâga ve misbâhü'l-fesâha*, İstanbul 1284, s. 174-175; Ahmed Cevdet [Paşa], *Belâgat-ı Osmâniyye*, İstanbul 1299, s. 17, 19-20; Recâizâde Mahmud Ekrem, *Ta'lim-i Edebiyyât*, İstanbul 1299, s. 68, 129, 171-190; Ahmed Reşid [Rey], *Nazariyyât-ı Edebiyye*, İstanbul 1328, II, 68-78; Celâleddin Hü- mâî, *Fünûn-ı Belâgat ve Şinâ'ât-ı Edebî*, Tahran 1363 hş., s. 13-14; Ebû'l-Kâsım Râdfer, *Ferheng-i Belâg-ı Edebî*, Tahran 1368 hş., I, 644-645; Kâ- zım Yetiş, *Talim-i Edebiyat'ın Retorik ve Edebi- yat Nazariyatı Sahasında Getirdiği Yenilikler*, Ankara 1996, s. 116, 217-219; M. A. Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul 2000, s. 33.

M. ORHAN OKAY

SELÂVÎ, Ahmed b. Hâlid

(أحمد بن خالد السلاوي)

Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Hâlid b. Hammâd en-Nâsırî (ö. 1315/1897)

Faşlı tarihçi, fakih ve edip.

22 Zilhicce 1250'de (21 Nisan 1835) Fas'ın Selâ şehrinde dünyaya geldi. Temg- rût'taki Şâzelîyye'den Nâsiriyye Zâviyesi'nin kurucusu, İbn Nâsır diye tanınan Muhammed b. Muhammed b. Ahmed ed- Der'î'nin soyundan olup Doğu'da Selâ'ya nisbetle Selâvî, Batı'da ise ailesine nisbetle Nâsırî diye tanınır. Aile mensupları soy- larını Abdullah b. Ca'fer b. Ebû Tâlib'e ve hanımı Zeyneb'e (Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'nın kızı) dayandırdıklarından kendilerine Ca'ferîler veya Zeynebîler de denilir. Selâvî ilk öğreniminin ardından tahsilini Muhammed b. Celâfî el-Hammâdî, Muhammed b. Abdülazîz Mahbûbe ve Kadı Ebû Bekir b. Muhammed Avvâd gibi âlimlerin yanında tamamladı. Tefsir ve fıkıh alanında kendini yetiştirdi. Arap dili ve edebiyatı, ma- tematik, tarih ve coğrafya ile de ilgilendi.